

SESTŘIČKA

**Profese, která mi změnila život...
a vám možná taky**

Christie Watsonová

Leda 2019

Vydání této knihy podporují

Přeložila Lucie Menčíková

The Language of Kindness: A Nurse's Story

Copyright © 2018 Christie Watson

All rights reserved

Translation © Lucie Menčíková, 2019

Cover art © Tomski & Polanski, 2019

© nakladatelství LEDA, s. r. o., 2019

ISBN 978-80-7335-596-8

Tuto knihu věnuji všem zdravotním sestřám.

Básník je slavík, jenž za tmy zpívá, aby líbeznými tóny překonal osamělost; jeho posluchači jsou tou melodií neviditelného hudebníka jako očarováni, zmocňuje se jich dojetí a jejich srdce roztávají, třebaže nevědí, čím to je a proč.

Obsah

Autorská poznámka	11
Úvod: Za co stojí riskovat život	13
1. Systém tepen a žil	25
2. Vše, co si dokážete představit, je skutečné	51
3. Zrození světa	83
4. První je dítě	113
5. Boj o přežití	147
6. Někde nalevo pod žebry	171
7. Život je jedno velké překvapení	187
8. Malé věci s velkou láskou	209
9. Ach, ty lidské kosti	237
10. Tak se potácíme kupředu	253
11. Když hasne den	273
12. Existují dva druhy smrti	291
13. I zahřelo se tělo dítěte	307
Poděkování	317

Autorská poznámka

Zde popisované události se zakládají na mých vzpomínkách a zkušenostech zdravotní sestry. Vše, co by mohlo vést k identifikaci lidí a míst, bylo změněno v zájmu zachování soukromí pacientů a kolegů, a pro ještě větší ochranu identit došlo ke sloučení určitých osob a situací. Jakékoli podobnosti jsou tedy čistě náhodné.

Úvod:

ZA CO STOJÍ RISKOVAT ŽIVOT

„Práce ošetřovatelů zbyla na ty, kteří byli příliš staří, slabí, zpítí, špinaví, hloupí anebo neschopní na to, aby mohli dělat něco jiného.“

FLORENCE NIGHTINGALOVÁ

Nechtěla jsem vždycky být zdravotní sestrou. Ve skutečnosti jsem zvažovala celou řadu kariérních možností a nepřestávala tak vy-
táčet poradce na střední škole, kterou jsem procházela jen s od-
řenýma ušima. Jednou z nich byla „mořská bioložka“ – předsta-
vovala jsem si, že budu někde v sluncem zalité oblasti trávit celé
dny v plavkách a hrát si s delfíny. Když jsem ale zjistila, že náplň
práce mořského biologa tvoří hlavně studium planktonu na po-
břeží Walesu, trochu mi to vzalo vítr z plachet. Jednou v létě ve
Swensea jsem byla svědkem toho, jak moje praprateta v obrov-
ském kuchyňském dřezu kuchá sumce, no a tak jsem se vydala
na loď se zarostlými nařachanými hovady ve žlutých holínkách,
co si ulevovala do moře a klela tak, že mi z toho vstávaly vlasy

na hlavě, a snídala jsem s nimi mořské mlže s chaluhovým pyrém. O mořské biologii jsem už nechtěla ani slyšet.

„Měla by se dát na práva,“ poznamenala jedna z učitelek, když se jí moji rodiče, kteří se mnou tou dobou už také přestávali mít trpělivost, zeptali, co by mi tak mohlo jít. „Vydrží se hádat klidně celý den.“ Pro vážné studium jsem ale neměla nejmenší vlohy. Místo toho jsem se zaměřila na ochranu ohrožených druhů zvířat. Snila jsem o kariéře fotografky pro *National Geographic*, která by mi umožnila cestovat do horkých exotických krajín, kde bude pražit slunce a já budu přece jen trávit celé dny v plavkách a žabkách. Zapojovala jsem se do pochodů a kampaní proti vivisekci, v šedivém centru Stevenage jsem rozdávala letáky s fotkami týraných psů a králíků, na kterých se testovala kosmetika, dokud neměli oči celé rudé a krvavé, a koček vychrtlých na kost. Hrdě jsem nosila politické odznaky zakoupené na laciných burzách, které se postupně uvolňovaly a zabodávaly se mi do hrudi, až jsem tam jednou večer našla maličké vytečkované souhvězdí. Když moje máma zakoupila v garážovém výprodeji vycpané kuře a rozhodla se s ním vyzdobit obývací, odmítala jsem do toho pokoje vstoupit, jako výraz protestu jsem pojídala svou vegetariánskou večeři na schodech a vykřikovala: „Buď kuře, anebo já. Odmítám být spojovaná s vraždou.“

Moje máma mi ty pubertácké vrtochy s nekonečnou trpělivostí odpouštěla, kuřete se zbavila, objala mě a udělala mi další sýrový sendvič. To ona mě naučila, co je to laskavost, i když tenkrát jsem to ještě nedokázala ocenit. Příštího dne jsem ve škole ukradla krysou, která měla být pitvaná při biologii. Pojmenovala jsem ji Kanálník a doufala, že si bude rozumět s Frankem, mojí

ochočenou krysou, co mi sedávala na rameni a omotávala mi kolem krku svůj dlouhý ocas jako obojek. Jenže Frank Kanálníka samozřejmě sežral.

Plavkyně, jazzová trumpetistka, majitelka cestovní kanceláře, zpěvačka, vědkyně... Astronomii jsem zavrhla, když jsem ve dvanácti letech zjistila, že si táta jména všech těch souhvězdí, která mě učil, do posledního vymyslel. Ale neřekla jsem mu, že to vím, a nechala jsem ho dál ukazovat k obloze a vykládat mi ty jeho báchorky, protože nadšení z toho vyprávění z něj číselo do všech stran. „Vidíš támhle? To, co vypadá jako hroch? To je Oriellovo rameno. A támhleto Zvoneček. Vidíš ten tvar? Jak jsou ty hvězdy téměř stříbřitě modré! Rybáři věří, že když se do nich pořádně zadíváš, vyzradí ti všechna zemská tajemství. Zrovna jako když ti mušle šeptá do ucha tajemství moře. Zaposlouchej se opravdu pozorně, a uslyšíš všechno a nic zároveň.“

Strávila jsem celé hodiny díváním na hvězdy a čekala jsem, až mi odhalí svá tajemství. V noci jsem zpod postele vytahovala lepenkovou krabici, ve které jsem schovávala všechny své poklady – staré dopisy, prasklou klíčenku, hodinky, co patřily mému dědečkovi, řeckou minci. Žvýkačku, kterou jsem odlepila zpod stolu, protože ji předtím měl v puse kluk, co se mi líbil, kamínky posbírané na různých místech a velikánskou mušli. Stávala jsem uprostřed svého pokoje, přikládala si tu mušli k uchu a hleděla směrem k noční obloze.

Jednou se k nám vloupali zloději, co nám chtěli ukrást maso z mrazáku, který jsme měli v kůlně na zahradě. Tenkrát lidé kupovali maso ve velkých baleních od chlápků se špinavými bílými zástěrami, co v obrovských kamionech vyřvávali do amplionů.

Tenkrát také policisté jezdili po nocích vyšetřovat krádeže mražených kuřat, a tak se stalo, že přerušili mé hvězdné pozorování svým křikem. Vesmír odpověděl na mé mušlí volání větou *Na vegetariánství záleží*. Nevím, na co by tu noc byl podivnější pohled. Na několik mladíků pobíhajících s mraženým kuřetem a gigantickým balením jehněčích kotlet, anebo na vyzáblou pubertačku v pokoji zalitém měsíčním světlem, co si k uchu tiskne obrovskou mušli.

Co budu dělat a co ze mě bude, mi leželo na srdci mnohem víc, než tomu bylo u mých kamarádů. Tehdy jsem ještě nechápala, že chci žít více životů, vyzkoušet si různé způsoby existence. A netušila jsem, že přesně to, co hledám (až na ty plavky a sluníčko), jednou najdu – že se jako zdravotní sestra a spisovatelka budu převlékat do cizí kůže v jednom kuse.

Od dvanácti jsem měla neustále nějaké brigády. Drhla jsem v kavárně trouby – nechutná práce s protivnými ženskými, co používaly jeden čajový sáček třikrát. Roznášela jsem mléko, trmácela se s ním v třeskuté zimě, dokud jsem nepřestala cítit prsty na rukou. Taky jsem rozvážela noviny, dokud mě nepřistihli, jak je v zapadlé uličce cpu do popelnice. Úkoly jsem nikdy nedělala, škola mi byla naprosto ukradená. Rodiče se mi snažili rozšířit obzory, navrhovali mi, čemu bych se mohla věnovat, vštěpovali mi nějakou pracovní morálku: „Vzdělání ti otevře všechny dveře. Máš prvotřídní mozek, ale nechceš ho používat.“ Byla jsem přirozeně inteligentní, ale přes veškerý jejich elán a páky, které mi vkládali do rukou, jsem zůstávala přelétavým flákačem. Vždycky mě vedli ke čtení, a já se tak upnula k filozofii, kde jsem hledala odpovědi na nespočet otázek, které se mi honily hlavou: Sartre,

Platon, Aristoteles, Camus – nemohla jsem se jich nabažit. Láska ke knihám byla ten nejlepší dárek, jaký jsem od nich kdy dostala. Ráda jsem se procházela, ale nechtěla jsem od knížek být příliš daleko, a tak jsem si je schovávala po okolí: *Malé ženy* v tmavé uličce, Dostojevského za Catweazelovými popelnicemi, Dickense pod nepojízdným autem Tinkerových.

V šestnácti jsem ze školy odešla a nastěhovala se ke svému příteli, kterému bylo něco přes dvacet, a jeho čtyřem podnájemníkům podobného věku. Byl to neuvěřitelný chaos, ale já se cítila šťastná jak blecha. Pracovala jsem v půjčovně videokazet, s čínským bistroem v sousedství jsem si vyměňovala VHSky za kuřecí chow mein (moje vegetariánství tou dobou začínalo upadat), pouštěla jsem v obchodě filmy přístupné až od osmnácti a snažila se ho zaplnit svými kamarády. Nastoupila jsem na zemědělskou školu, že ze mě jednou bude farmářka, ale vydržela jsem tam jen dva týdny. V kvalifikačním kurzu cestovního ruchu pak pouhý týden. Že jsem nevěděla kudy kam, by bylo hodně mírně řečeno.

Když jsem se dostavila pozdě na pohovor a nedostala práci dětského klauna v Pizza Hut, úplně mě to zdrtilo. A rozpad vztahu pro mě představoval další šok, ačkoli mi bylo jen šestnáct a byla jsem zoufale naivní. Hrdost mi bránila vrátit se domů. Zůstala jsem bez práce a bez střechy nad hlavou. A tak jsem začala dobrovolničit v Community Service Volunteers, což byla jediná agentura, kterou jsem tenkrát dokázala najít, co přijímala i mladší než osmnáctileté a poskytovala ubytování. Poslali mě do specializovaného zařízení vedeného charitou Spastics Society (dnešní Scope), kde jsem se za kapesné dvacet liber týdně starala

o vážně postižené dospělé: pomáhala jsem jim na záchod, jíst a oblékat se. Poprvé v životě jsem měla pocit, že dělám něco, co má smysl. Začala jsem znovu jíst maso a měla jsem najednou velkou motivaci. Oholila jsem si hlavu, nosila jsem oblečení z Armády spásy a všechny peníze jsem utrácela za cider a tabák. Neměla jsem vůbec nic, ale byla jsem spokojená. A úplně poprvé jsem se ocitla mezi zdravotními sestrami. Sledovala jsem kvalifikované ošetřovatelky stejně zaujatě, jako pozoruje nemocné dítě svoje rodiče. Ani na okamžik jsem z nich nespouštěla oči. To, co dělaly, se vůbec nedalo vyjádřit slovy.

„Měla by ses dát k nám,“ prohodila jedna z nich. „Dostaneš stipendium a nějaké bydlení.“

Zašla jsem do místní knihovny a zjistila, že celá budova je plná podobných ztracenců a tuláků jako já. Jako mladší jsem mnohokrát navštívila školní knihovnu a knihovnu ve Stevenage, ale v téhle šlo o víc než jen o učení a půjčování knih. Bylo to takové útočiště, azyl. Spal tam bezdomovec, a knihovnice ho nechaly na pokoji. Ženě na vozíku podával z vrchní police knihu chlapec, co měl kolem krku cedulku s informací, že je autista a rád by pomohl. Kolem volně pobíhaly děti a pubertáci se houfovali do veselých skupinek.

Dočetla jsem se o Mary Seacolové, která – stejně jako Florence Nightingalová – ošetřovala vojáky za krymské války. Nejprve začala s ošetřovatelstvím experimentovat na panenkách, kterým podávala léky, potom přešla na domácí mazlíčky a nakonec začala pomáhat lidem. O profesi zdravotní sestry jsem sice nikdy neuvažovala, ale leccos se mi začalo vybavovat – s bratrem jsem mockrát vykuchávala plyšáky nebo vydloubávala panenkám

skleněné oči, abych je mohla dát zase do pořádku. Pamatuju si, jak jednou na základní škole moji spolužáci stáli v houfu a čekali na vyšetření kvůli chudokrevnosti – než jsem je začala vyrovnávat do řady a jednomu po druhém stahovat oční víčka, abych zjistila, jestli potřebují jíst víc jater a cibule. Musela jsem se jim předtím asi pořádně pochlubit svými odbornými znalostmi. A to ani nemluvím o tom nespočtu kamarádů s bolestí v krku, kterým jsem hrdlo jemně ohmatala konečky prstů, jako by to byl klarinet. „Lymfatická uzlina.“

Nedalo se toho moc najít o tom, co práce zdravotní sestry zahrnuje a jak se na to připravit, a tak jsem netušila, jestli se na to hodím, anebo ne. Zjistila jsem, že ošetrovatelství existovalo ve všech kulturách ještě před vynálezem knihtisku. Jedním z nejstarších psaných textů, který se k němu vztahuje, je indická *Čaraka samhita* z prvního století před naším letopočtem. Uvádí se v ní, že by sestry měly mít soucit se všemi bez rozdílu. Ošetrovatelství má také silné vazby s islámem. Na počátku sedmého století se pravověrné muslimky stávaly zdravotními sestrami – první profesionální ošetrovatelka v historii islámu, Rufaida Al-Aslamia, byla díky svému soucitu a empatii označována za ideální sestru.

Slitování, soucit, empatie – to jsou podle historie nezbytné atributy dobré ošetrovatelky. Tu návštěvu buckinghamshirské knihovny jsem si v hlavě přehrávala ještě mnohokrát, protože tyhle hodnoty jsem během svojí kariéry až bolestně často prostrádala – už jsme na ně zapomněli, anebo ztratily svou cenu. V šestnácti jsem ale byla plná energie a naděje, zkrátka idealistka. A jakmile jsem oslavila sedmnácté narozeniny, rozhodla jsem se to zkusit. Už žádné změny ve výběru povolání, žádné

potloukání od ničeho k ničemu, bude ze mě zdravotní sestra. Krom toho jsem věděla, že si užiju i dost flámování.

O pár měsíců později jsem nějakým způsobem proklouzla do zdravotnického kurzu, ačkoli jsem byla o několik týdnů mladší, než bylo přípustné. Přestěhovala jsem se do sesterské ubytovny v Bedfordu. Nacházela se v zadní části nemocnice, takový veliký panelák, ve kterém se neustále rozléhalo třískání dveří a občasný pištivý smích. Na mojí chodbě bydlely většinou zdravotní sestry z prvního ročníku, také pár rentgenoložek a fyzioterapeutek a tu a tam nějaká doktorka na odborné stáži. Téměř všechny studentky byly mladé, nespoutané a poprvé daleko od domova. Značnou část tvořily Irky. „Měly jsme dvě možnosti,“ říkaly, „buď sestra, anebo jeptiška.“ Kluci se objevovali jen výjimečně (a byli tenkrát všichni bez výjimky gayové). Dole jsme měly prádelnu a vedle ní zabordelenou televizní místnost s plastovými křesíly, ke kterým se mi kvůli radiátorům zapnutým permanentně na maximum zespondu přilepovaly nohy. A právě v té místnosti jsem se poté, co ze mě mimoděk vylétlo, že jsem přilepená k židli, seznámila s psychiatrem na stáži, se kterým jsem pak několik let chodila. Můj pokoj byl hned u záchodů a zaváněl vlhkou plísní, kamarádka tam jednou vypěstovala řeřichu na koberci. Kuchyň byla věčně špinavá, lednička plná prošlého jídla a na jedné ze skříněk se vyjímal nápis: RUCÉ PRYČ OD CIZÍHO JÍDLA! NAJDEME SI TĚ!

Na rozlehlé chodbě se nacházel jeden jediný telefon a vyzváněl ve dne v noci. Neustále bylo slyšet hádky, pobíhaní na podpatcích a hudbu na plné pecky. Každý kouřil – většinou jen cigarety, ale vůně trávy tu byla něco jako tichá hudba v pozadí, které si